

RHEINLÆNDER-POLKA.

På Læsø kaldes dansen en jysk-fynsk. I Jylland bruger man udtrykket "en fynbo". Her på Fyn siger vi en rheinlænder-polka - hvad mon dansen hedder i rhein-landet?

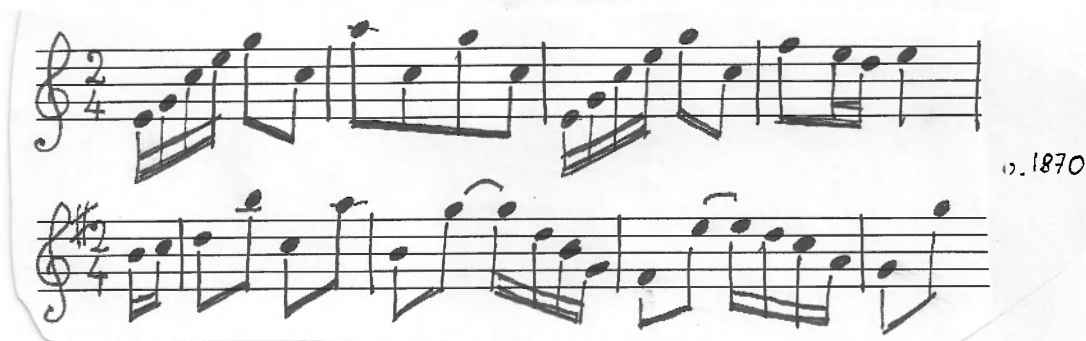
Dansen går i march-tempo. På de første to takter danser man fremad: et-chassé-gå-gå, og på de næste to tilsvarende tilbage igen. De følgende fire takter danser man polka rundt. Således fortsættes dansen ud.

Er det rigtigt at forskellen imellem den jyske og fynske måde at danse på er som følger:

takt:	1	og	2
Jylland:	et	- chas-	sé ...
Fyn:	et	chas-	sé ...

- altså lidt tungere i Jylland og lidt mere hopsa-agtigt på Fyn?

Grundlaget for dansen er chassé-trinnet, som vandt kraftigt frem i 1800-tallet. Rheinlænder-polkaen kan ses som en udvikling af de figurer, man brugte i rækkedanse og kvadriller (som f.eks. Francaise og les Lanciers) og den fik en vis udbredelse i slutningen af 1800-tallet, hvor de første rheinlænder-titler optræder i nodebøgerne. De to ældste melodier i hindsholm-nodebøgerne er følgende:

Til at begynde med var det ikke én bestemt dans, men der var mange måder at danse rheinlænder-polka på. Alene fra Hindsholm har jeg to forskellige beskrivelser fra 1863. Også i dag kan dansen varieres, men det er praktisk, at alle danserne går fremad og tilbage på dansegulvet samtidigt.

Her er nogle eksempler på variationer: På de to første takter kan man have dansefatning som til march, eller man kan have almindelig dansefatning, eller man kan endog snurre engang rundt om sig selv og give et klap. På tilbagevejen kan man beholde næsen i danseretningen eller lade være. De fire takter polka kan f.eks. varieres til to chassétrin efterfulgt af to totrin.

En speciel variant er rheinländer med skiftende dame (eller "familje-rheinländer"). Der danser man de første ti takter som normalt, hvorefter herren fortsætter med damen bagfra. Man når så hele kredsen rundt og slutter ved egen danser. (En variant af denne er Slummer-polka fra Hindsholm, hvor man starter med fire takters polka, og til de næste fire takter tager herrerne chassé-trin fremad mens damerne snurrer rundt om sig selv og fortsætter med herren foran.)

Rheinländer-Polka.

H.P.s 1958 bag
Dalby, Hindsholm

Rheinländer-polka.

Den mest kendte rheinländer-polka her på Fyn er vel nok omstående. Jeg har nodeeksempler på den fra det meste af dette århundrede. I Jylland har den såmænd også været kendt, i 6 x 6 hedder den "Smedens sjette". Når jeg til fest har spillet den, har de ældre udbrudt: "Ja, det er en rigtig rheinländer-polka!" Alfred har spillet den. På Hindsholm er det den der bliver spillet den dag i dag, når der skal spilles en rheinländer-polka. I Skomagerdrengene har vi døbt den "den sædvanlige", nogle kalder den for "skolemesterens", men ellers hedder den nu bare "rheinländer-polka".

Som så mange dansemelodier er det oplagt at spille de tre stykker forskelligt. Førstestykket march-agtigt, meget regulært, hvor måske alle instrumenter spiller med og der ligger en obligat-stemme (især i anden gennemspilning). Andestykket er mere blomstrende, hvor andenstemmen har frit spil. Tredjestykket kan betragtes som en trio, hvor et enkelt instrument bærer melodien, varsomt bakket op af et par enkelte instrumenter mere. Så trækker man lige vejret og starter forfra i en taktfast rytme.

TO RHEINLÆNDER-POLKAER EFTER ALFRED LARSEN:

Følgende er fra et referat af Gertrud Weensgårds artikel i Fynsk Folkemusik 1982, nr. 2:

Alfred er født i 1902 og startede med at spille som 10-11årig, da den lokale 80 år gamle musiker, Mads Pedersen, købte en violin til ham. Senere gik han til undervisning hos en klassisk uddannet, Valdemar Mikkelsen, med først i 30'erne, begyndte han at spille ude.

"Jeg har spillet med mange forskellige - en fra Ørbæk, og engang længe med en der var ansat på Nordskov, men jeg spillede længst med en fra Ryslinge - Villads Jørgensen - han spillede stor harmonika. Vi to spillede godt sammen - nok 12-13 år. Han og jeg har taget mange ture."

FYNSK POLKA

BF 77

Efter Alfred Larsen, Ringe og Niels Petersen, Kværndrup/KN

The musical score is written in G major (one sharp) and 2/4 time. It consists of six systems of piano accompaniment. Each system contains two staves (treble and bass). The first four systems are in 2/4 time, and the last two are in 3/4 time. The notes are handwritten, and the chords G, D, and C are indicated below the notes. The piece ends with a double bar line.

"Hvad spillede I til?"

"Alt, men selvfølgelig meget privat, men vi har også spillet i forsamlingshuse til foreninger. Men mest privat - og det var også det jeg helst ville - for det skal jeg sige dig, det skammer jeg mig ikke ved: komme ud til en privat fest og få noget dejlig mad og nogen øller og noget hele aftenen - og komme ud til en foreningsfest: det var at spille fra 8 og så til kl. 12. Så lige en kaffepause - så igang igen. Jeg har før prøvet når kl. var et og jeg tænkte: måtte jeg bare komme hjem nu - og så en times overdans. Jeg har set på uret hvert minut fra et - to! Ved private fester - for det første stod vi i et træhus, og så en bæk hen foran for at vi ikke skulle blive væltet - eller oppe på sådan en bordplade, og den lå ikke for fast, så vi heppede op og ned! Og tilmed øl og god mad - så var tiden ikke lang - - så gør det ikke noget at klokken bliver tre!"

"Holdt du nogensinde helt op med at spille?"

"Nej aldrig helt, men der var ikke meget at lave hen ad sidstningen. Men så var det jeg hørte at Ewald skulle spille henne i Palleshave friskole. Jeg havde hørt ham i radioen og han kunne jeg godt tænke mig at høre i virkeligheden. Så sagde jeg til Anna om vi ikke skulle køre derhen, og vi havde mad med. Jeg delte en flaske snaps med en mand jeg sad ved siden af. Niels spillede sammen med Ewald og han kendte mig jo. Vi har kendt hinanden altid. Og så kom Ewald ned og sagde "Goddaw Alfred!" " Du kender mig slet ikke," sagde jeg så. "Det kan jeg jo komme til," sagde Ewald. Niels havde jo fortalt at jeg spillede. Og så lidt efter da Anna og jeg var ude og danse kom Ewald og stak en violin under hagen på mig, og så var jeg igang. - Så var det Frank Harboe kom og sagde jeg skulle komme med til Køng spillemændene, der har vi det godt, sagde han. Og så var vi nede på Højskolen."

Gertrud fortæller i starten:

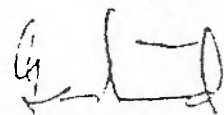
Det er en fornøjelse at besøge Anna og Alfred. Først hilses man velkommen af "Perle"s gøen, så kommer Alfred springende; hvis han ikke sidder i stuen tæt ved telefon og vindue! Sidst kommer Anna - gerne fra køkkenet - og når vi har set at alt er som det skal være, går snakken igang, om alt mellem himmel og jord, men ofte er det jo musikken vi bliver hængende i. Den første afbrydelse er som regel at Alfred henter øl, og hvis ikke Anna lidt efter sætter vand over, falder der et lille ord om kaffe. Når den er drukket kan Alfred ikke vente længere på spillet. Violinen frem og så går det løs. Der startes med musikken fra drengene "for det er jo det I vil spille", men inden længe er vi oppe i 30-erne og forenes i "Blå viol", "Jeg vil bygge en verden" osv. osv. med snart Anna, snart Alfred som forsanger.

POLKA EFTER ALFRED LARSEN, RINGE
 EN, TO, TRE OG FIRE FEM

The musical score is written in G major (one sharp) and 2/4 time. It consists of eight staves. The first four staves are instrumental. The fifth staff contains the lyrics "En - to - tre og fi - re fem" with notes above. The sixth and seventh staves are instrumental. The eighth staff is the final line of the piece, ending with a double bar line and a repeat sign.

(-denne melodi er anderledes mere kendt
 på midtbyen en omstændig, der næsten er ukendt i traditionen.)

I dette hæfte er først og fremmest medtaget den mest udbredte "Fynsk polka" eller "Alfreds polka", men også hans yndede "1, 2, 3 og 4, 5 (-hen til kommoden og tilbavs igen)" som var én af melodierne på Højby-seminaret 1980. I lauget for godt 10 år siden brugte vi ofte Thomas Thomsens "Ane Louises fynbo" efter "Alfreds polka" fordi vi syntes, at de passede godt sammen.

Jeg husker selv Alfred fra hans 80-års-bal i Højby forsamlingshus. Den første halvdel blev der spillet gammeldaws, og alle vi unge fra folkemusik-miljøet var på gulvet. På et tidspunkt blev der spillet op med bl.a. saxofon - det var "moderne" de spillede. Så måtte vi sætte os, for det var vi ikke fortrolig med, men nu kom de gamle og familien på gulvet. Det har fået mig til at tænke på hvad "folkemusik" egentlig er...

Så da klokken var mange, og Alfred skulle hjem, tog vi pænt afsked. Men der gik ikke uden en halv time - så stod han der igen - han ville sørme ikke gå glip af et godt bal!

Den første rheinländer-polka

efter Peter "Musik" Hansen, Emmelev - Nordfyn.

Kjeld Dollerup og jeg besøgte i 1986 Peter "Musik" og hans 72-årige datter, Elisabeth "Libbe" Fribo, som i mere end en menneskealder har præget Nordfyns musikliv. Da var Peter 99 år og stadig i vigør! Peter fortalte om musikken tidligere og han og datteren spillede dansemelodier på violin og klaver som de havde gjort det i gamle dage. Det var en forrygende oplevelse, og heldigvis har lauget et

Elisabeth Fribo og Peter "Musik" Hansen i deres hjem.

bånd fra besøget. Peter slog som barn sine første toner på en gammel harmonika, men fik snart en violin til 6 kr. af sin søster. En lokal gammel musiker lærte ham at spille. Han skrev nogle skalaer og lette melodier, som Peter skulle spille. Fortegnene noterede han, så de lige så godt kunne stå ved, som foran noderne, det skal du ikke tage så nøje, det betyder ikke så meget, det er øret, det drejer sig om, sagde han. Efter et par år begyndte Peter at spille med til nogle små gilder. Efterhånden fik han mere kvalificeret undervisning og tog selv mange elever. I 1918 dannedes Nordfyns Orkesterforening med frugtavlere Peter "Musik" Hansen som kapelmester. Datteren Elisabeth tog uddannelse på konservatoriet til en stor klassisk pianist. Hendes datter igen, Elinor Fribo, har indspillet en plade med noget af morfaderens gamle musik ("Nille og hendes spillemænd"). Peter har især spillet "Polka i E-dur", men her i hæftet er den lidt nemmere "første rheinländer" i g-dur, som han formodentlig har lært i slutningen af sidste århundrede. Peter "Musik" døde i 1989, og det er op til os at han skal leve videre gennem den musik han efterlod.

Den første Rheinländer efter Peter "Musik" Hansen, Emmeter (Bånd 12/9 1985)

The musical score is written in G major (one sharp) and 2/4 time. It features a mix of eighth and sixteenth notes, often beamed together. There are several instances of 'pizz' (pizzicato) markings. The score includes first and second endings. The piece ends with a double bar line, the word 'FINE', and the date 'Tage 1989'.

"Den go'e"

efter Lars Olsen (d.y.), Midskov - Hindsholm

Navnet, "den go'e" skyldes, at Jens Helweg-Larsen her fra Fynboerne, da han havde øvet sig på den sagde til mig, "den er go'!", og da vi spillede den for Egon, som var vores "gamle" musiker i spillegruppen, udbrød han spontant: "den er go'!" Så havde den et navn. Og andre har senere bekræftet det. Prøv den selv!

Melodien optræder for første gang hos Lars Olsen (d.y.) i sommeren 1877 med titlen Polka. Det viser sig, at Ewald Thomsen har noteret den fra 1880 efter en rebild-spillemand. Carl-Erik kender den som en firtur fra Vestjylland.

Men på Hindsholm huskes den stadig i levende tradition, og nu danser man rheinländer-polka til den.

Lars Olsen (d.y.), (1857-1940), var egnens musikalske drivkraft, og dannede en musikforening i 1894, hvor han bl.a. skrev arrangement for 8 stemmer til denne melodi. Han blev imidlertid nødt til at

Musikforeningen af 1894. I midten sidder Lars Olsen (d.y.). Den unge mand (nr. 2 fra venstre) er Anders Kryger Rasmussen.

"Den go'ie"

Polka.

HPs 1958 by

Dalby Hindsholm

stoppe sit musikalske virke, da hørelsen begyndte at svigte. Hans musikalske efterfølger blev skomager Hans Peder Chistiansen fra Dalby (1880-1962). Han stiftede Hindsholm Musikforening, hvis orkester eksisterer endnu. Hans to sønner førte musikken videre, Hans Simon endte i København som kgl. kapelmusicus, mens Arne dyrkede musikken lokalt. Arnes datter, Anne, danser forøvrigt i her i laugget. I 1948 indspillede H.P. med sin kvartet, hvor Arne strøg bassen, denne melodi på en lak-plade. Der kan vi høre, hvordan gammeldaws musik lød dengang! For eksempel skulle den slutte i samme dur, som den startede i, så der sluttet med første-stykket.

Det er forøvrigt også typisk, at melodier med tre stykker, 1. i g-dur, 2. i d-dur og 3. i c-dur, at man putter 1.-stykket ind én gang imellem 2. og 3. stykket for at bevæge sig uden spring i kvint-cirklen.

Rheinländer-polka i d-dur.

Denne rheinländerpolka er med fordi den klæder den foregående så godt. Jeg har ikke stødt på nogen som kan huske den endnu, men den optræder i rigtig mange af de gamle nodebøger (både fra Tommerup til Hindsholm), men værsgo' at tage fat!

Rheinländer-polka i d-dur fra Hindsholm, Tommerup mv

Violin primo

Violin

D A A D D A A D

Violin primo

Violin 2. stemme

D A D D A D

Violin unison

G D G G G D G

1991

TAGE

second: $\frac{2}{1}$ $\frac{1}{1}$ $\frac{3}{2}$

D A G

Ha-ha.

Det er trompetteren fra Randers, Christian Telling, der har komponeret denne melodi, også kaldet "Tivoli nr. 1", i sidste århundrede. Den huskes endnu, og er ligeså kendt som "Ålborg-polka" (hvilke to melodier Thomas Thomsen i Vestjylland altid starter ballet med), og "Vi har ingen øl" og Strauss' "Annen-polka" osv.

og Nr. Broby

Navnet "ha-ha" skyldes bas-gangen i tredjestykket, som på Hindsholm er blevet en del af melodien. Den blev bl.a. spillet af "Den trætte murer" (Peter Christiansen) i Kerteminde, som var en af tidens dygtige dansemusikere - især når det gjaldt "gammeldaws". Han stammede fra Stige, og var flyttet til Nord-østfyn, ligesom broderen "Målesmeden", der også var med til at præge egnens musikliv. En anden murer, som også spillede, var Anders Kryger Rasmussen i Salby, husket som en glad mand, der altid gik og fløjtede på stilladset. Han var en af Lars Olsen (d.y.)'s trofaste musikere. To af hans sønner spillede fra drengeårene, og Kristian rejste fra halvøen som 18-årig og endte som regimentsmusiker i Næstved. Melodierne fra dengang stod stadig tydeligt hos ham, bl.a. denne rheinländer, som han sendte til mig efter at Jens Helweg-Larsen, Djan Mørk og jeg havde været ovre at besøge ham på en indsamlingsrejse.

Rheinländer Polka.

The image shows a handwritten musical score for a piece titled "Rheinländer Polka". The score is written on five staves. The first two staves contain the main melody in treble clef with a key signature of one sharp (F#) and a 2/4 time signature. The third staff continues the melody and includes the instruction "D.C. al. a. sa Trio" and "uden rep.". The fourth staff is a bass line in bass clef, with the instruction "Trio" and "Basso" written above it. The fifth staff is a bass line in bass clef, with the instruction "D.C. al. F. m. m." and "uden rep." written below it. The name "Telling" is written above the fourth staff. The name "P. Christiansen" is written above the fifth staff, and "Kerteminde" is written below it. The score includes various musical notations such as notes, rests, and dynamic markings like "mf".